

TOMÁŠ IMRICH PROFANT

Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Bratislava, Slovenská republika – Ústav medzinárodných vzťahů, Praha, Česká republika

PIGEAUD, F. – NDONGO, S. S.: Africa's Last Colonial Currency: The CFA Franc Story. London: Pluto Press, 2021, 168 p. ISBN 978 0 7453 4178 1

Uplynulo už viac ako pol storočia, odkedy ghanský prezident Kwame Nkrumah definoval neokolonializmus. Jeho základným prvkom bola (a stále je) formálna nezávislosť spojená s vládou pôsobiacou zvonka daného štátu. Tejto predstave zodpovedá aj súčasná monetárna politika veľkej časti západnej a strednej Afriky. Frank Africkej finančnej komunity (CFA) spája Francúzsko s jeho bývalými kolóniami. Výskumník N. S. Sylla zo Senegalu a francúzska novinárka F. Pigeaud napísali knihu komplexne a kriticky mapujúcu históriu a súčasnosť afrického franku.

Jeho vzniku predchádzala existencia mušlí ako základnej formy peňazí, ktoré mali v prvej polovici 18. storočia aj svoj oficiálny výmenný kurz voči vo francúzsku rozšírenej Tourskej libre. Postupne sa však francúzska mena rozšírila a od roku 1830 Francúzi požadovali, aby obchodná výmena prebiehala v ich mene, čím sa snažili bojovať proti anglickým obchodným spoločnostiam. V roku 1925 napokon prijali zákon, ktorý sankcionoval použitie inej meny ako francúzskeho franku v kolóniách.

Následná kríza viedla k protekcionizmu a rovnako ako Británia po opustení zlatého štandardu vytvorila vlastnú monetárnu zónu so svojimi kolóniami, tak aj Francúzsko v roku 1939 zakázalo obchod a finančné transakcie so zahraničím doma i v kolóniách. Tak vznikla „zóna franku“ (s. 9) s jednotnou kurzovou politikou.

Druhá svetová vojna výrazne oslabilu francúzsku ekonomiku a prinútila vládu devalvovať frank, to však zároveň viedlo k ukončeniu monetárnej jednoty francúzskeho impéria a v decembri 1945 bol zavedený frank Francúzskych kolónií v Afrike a frank Francúzskych kolónií v Pacifiku. Kurz bol 1:1,7 v prospech koloniálneho franku.

Už v čase svojho vzniku vyvolal frank CFA odpor. Napríklad zakladateľ Čadskej progresívnej strany Gabriel Lisette ho považoval za najpresvedčivejší dôkaz posilnenia koloniálneho paktu. Dekolonizácia však v tomto ohľade neprinesla takmer žiadnu zmenu. Jej súčasťou boli tzv. Dohody o spolupráci – išlo o tzv. podmienenú nezávislosť. Vtedajší francúzsky premiér v liste gabonskému predsedovi vlády v lete 1960 napísal: „Nezávislosť dávame pod podmienkou, že štát, ktorý ju získa, sa bude snažiť rešpektovať dohody o spolupráci... Jedno sa nedá bez druhého“ (s. 16). Čerstvo „nezávislé“ štáty sa v týchto dohodách vzdávali autonómie v oblasti zahraničnej, obrannej, ekonomickej, finančnej a menovej politiky, ako aj politiky v oblasti ťažby prírodných surovín, vysokého školstva, civilného letectva a ďalších. Zmiený Gabon sa v deň svojej nezávislosti zaviazal napomáhať pri uskladňovaní materiálov a produktov v prospech francúzskych vojenských síl a v prípade bezpečnostnej nutnosti aj zakázať export do iných krajín.

Dekolonizácia teda žiadnu nezávislosť pre francúzske kolónie neznamenala. Autori knihy detailne ukazujú, že to tak v menovej politike nie je dodnes. Vyrovnávajú sa pritom so zrejmovou námietkou, že dnes používa africký frank menej krajín, než koľko malo Francúzsko kolónií. Slovanmi Emmanuela Macrona: „Ak [všetci prezidenti zóny franku] veria, že je nutné skončiť s týmto nástrojom regionálnej stability [...], je na nich, ako sa rozhodnú, takže som za“ (s. 126). Je ale naozaj také jednoduché skončiť s africkým frankom?

Mnohé štáty sa zbavili franku CFA hneď ako mohli. Išlo napríklad o Vietnam, Kambodžu, Laos, Sýriu, Libanon, Francúzske Somálsko, Tunis, Maroko či Alžírsko. Autori však zdôrazňujú, že Macron hovoril o všetkých prezidentoch a nie o jednotlivcoch. Tí, ak by konali sami, by to mali omnoho ťažšie, pretože by zároveň išli aj proti svojim susedom.

Prvá krajina vážne potrestaná za opustenie zóny franku bola Guinea. Jej obyvateľstvo ako jediné v referende, ktoré prebehlo v každej kolónii, hlasovalo v roku 1958 proti zotrvaní vo Francúzskej únii. Francúzi v deň referenda presunuli monetárne rezervy z filiálky Centrálnej banky štátov západnej Afriky z Guinejského hlavného mesta Conakry, následne zastavili vyplácanie penzií guinejským veteránom druhej svetovej vojny a pokúsili sa zablokovať prijatie Guiney do OSN. Prezident Sékou Touré pritom pôvodne chcel, aby guinejská mena ostala súčasťou zóny franku, ale odmietal jej „ponižujúce“, príliš prísne pravidlá, okrem iného zákaz vyjednávania vlastných obchodných dohôd. Keďže Francúzi neustúpili, Guinea si vytvorila vlastnú centrálnu banku a menu. Nasledoval trest v podobe vojenských operácií vedených miestnymi žoldniermi, ktorých cieľom bolo „vytvoriť“ atmosféru ohrozenia, a ak by to bolo možné, zosadiť prezidenta“ (s. 43). Zároveň francúzska tajná služba spustila operáciu Persil a vytlačila množstvo falošných guinejských bankoviek, čím slabú guinejskú ekonomiku ešte viac destabilizovala. V roku 1962 francúzsky prezident Pompidou povedal: „Nech sa skúsenosť Sékou Tourého rozšíri. Mnohí Afričania si začínajú uvedomovať, že guinejská politika je samovražedná a ide proti africkým záujmom“ (s. 43).

V Mali sa v roku 1962 po opustení zóny franku malijskí obchodníci zhromaždili pred francúzskej ambasádou na podporu Francúzska. Mnohí z nich boli zatknutí pre, podľa ľudových súdov, podnecovanie prevratu s podporou francúzskej ambasády. Zároveň členovia Západoafrickej monetárnej únie obmedzili obchod s vnútrozemským Mali, čo znehodnotilo jeho novú menu. Ekonomické problémy spôsobené okrem iného aj nevhodnou monetárnou správou, tlačenie peňazí a ich investovaním do neproduktívnych projektov, prinútili vládu k návratu do zóny franku. Napokon v roku 1968 vojenský prevrat vedený bývalým francúzskym legionárom Moussa Traorém zvrhol prezidenta Keitu a Traoré sa stal prezidentom.

V decembri 1962 togský prezident Sylvanus Olympio uverejnil zákon zakladajúci togskú centrálnu banku a vyhlásil, že legálnou menou v Togu je togský frank. K tomu však napokon nedošlo, pretože o mesiac neskôr Olympia zavraždilo komando, ktorého súčasťou bol aj budúci togský prezident. V tom istom roku sa Togo vrátilo do zóny franku. Minister vnútra pod Olympiom obvinil francúzskeho veľvyslanca a ďalších francúzskych úradníkov zo zorganizovania tohto puču.

Podobne ako Olympio dopadol prezident Burkiny Faso, Thomas Sankara, ktorý sa v roku 1985 vyslovil, že sa treba zbaviť tejto „zbrane dominancie v Afrike“ (s. 59). O dva roky neskôr bol zavraždený. Podozrivý je Blaise Compaoré, ktorý vládol od Sankarovej smrti až do roku

2015 a stal sa blízkym francúzskym spojencom uchovajúc frank CFA. Po vydaní recenzovanej knihy boli sprístupnené diplomatické archívy, z ktorých vyplýva, že deň po vražde prišli agenti francúzskej tajnej služby zničiť prepisy odposluchov Compaorého. Prezidentské archívy sú však naďalej tajné napriek Macronovmu sľubu, že budú sprístupnené.

Na začiatku sedemdesiatych rokov minulého storočia sa viacero afrických štátov vrátane Nigeru, Mauritánie, Konga, Čadu a Toga pokúsilo o zmeny vo fungovaní zóny franku. Francúzsko im však nevyhovelo. Keď potom ako jediná prijala vlastnú menu Mauritánia, vidiac trest v podobe odňatia francúzskej finančnej a technickej pomoci, akceptovali francúzske rozhodnutie. Prezident Nigeru Diori bol o dva roky zvrhnutý vojenským pučom tri dni predtým, ako malo dôjsť k vyjednávaní ceny nigerského uránu. Diori chcel, aby Francúzi platili viac. Francúzska jednotka dlhodobo prítomná v krajine proti tomuto puču nezasiahla.

Podobne ako v prípade predchádzajúcich snáh, aj v prípade Madagaskaru autori opisujú francúzske snahy o zabránenie rozhodnutiu prijať vlastnú menu, avšak neprezentujú nijaký trest, ktorý by túto krajinu postihol po opustení zóny franku. Naopak, dve krajiny – bývalé kolónie Španielska a Portugalska – frank CFA prijali. Išlo o Rovníkovú Guineu v roku 1985 a Guinea-Bissau v roku 1997.

Zdá sa teda, že Francúzsko robí mnoho pre to, aby odradilo tých, ktorí chcú zónu franku opustiť, avšak zároveň tu existuje niečo ako „dobrovoľné otroctvo“, ktoré vyhovuje často autoritárskym vodcom krajín používajúcich africký frank. Francúzi im v prípade problémov nezriedka prídu na pomoc.

Najnovší prípad z Pobrežia slonoviny tiež ukazuje ako dopadnú kritici a ako podporovatelia franku CFA. Po povolebnej ústavnej kríze odoprela západoafrická centrálna banka vláde Pobrežia Slonoviny prístup k svojim účtom, následne na žiadosť francúzskeho ministra hospodárstva a financií zastavili francúzske banky operujúce v krajine svoje aktivity a západoafrická centrálna banka pohrozila sankciami bankám, ktoré trvali na spolupráci s vládou Laurenta Gbagba. Francúzske ministerstvo v spolupráci s centrálnou bankou zastavilo obchodné a finančné transakcie medzi Pobrežím Slonoviny a zvyškom sveta. Dokonca ani diplomatické zastúpenia krajiny nemali prístup k peniazom zo štátneho rozpočtu. Napokon sa vtedajší prezident uznaný Ústavným súdom, ale neuznaný Nezávislou volebnou komisiou, medzinárodnými pozorovateľmi a následne ani medzinárodným spoločenstvom (okrem Angoly a Libanonu), rozhodol opustiť zónu franku. Francúzi (v rámci misie OSN) začali potom bombardovať prezidentský palác, čím umožnili Gbagbovo zatknutie. Nový prezident Outtara sa naopak stal hlavným podporovateľom súčasnej reformy navrhutej Macronom.

Nie sú to len politický vodcovia, ale aj úradníci, ktorí môžu mať problémy, ak kritizujú africký frank. Ekonóm a minister v tožskej vláde Kako Nubukpo bol zbavený v roku 2015 funkcie. Potom sa stal riaditeľom úseku hospodárskych a digitálnych záležitostí v Medzinárodnej organizácii frankofónie, odkiaľ bol v roku 2017 prepustený. V oboch prípadoch bola príčinou jeho verejná kritika afrického franku.

Ak sa vojensko-mocenský argument, že Francúzi v prípade potreby použijú silu, aby uchovali „svoju“ menu v bývalých kolóniách, zdá byť históriou minimálne čiastočne potvrdený, ešte tu je prítomný voči franku kritický ekonomický argument: Ako sa darí chudobným krajinám v zóne franku a krajinám mimo nej? Iba 5 z 15 krajín zóny franku dosiahli v rokoch 1960 – 2016 prie-

merný rast nad 1 % a mnohé tieto krajiny dosahujú žalostné výsledky v indikátoroch zdravia. Autori sú si vedomí skutočnosti, že samotná mena na ekonomické a sociálne zlepšenie nemusí stačiť, ako to ukazujú príklady iných afrických krajín. Zároveň poukazujú na skutočnosť, že žiadna väčšia postkoloniálna krajina nedosiahla ekonomický rast súčasťou monetárnej únie a ekonomické zázraky vo východnej Ázii boli všetky založené na národných menách.

Ako teda africký frank funguje a aké sú jeho dôsledky? Frank má štyri základné prvky. Je pevne napojený na euro (predtým na francúzsky frank) a úlohou afrických centrálnych bánk a vlád je zaistiť udržanie fixného výmenného kurzu prostredníctvom nízkej inflácie. Zmenu výmenného kurzu môže vykonať Francúzsko aj unilaterálne. Medzi krajinami zóny franku je voľný pohyb kapitálu. Africký frank je voľne zameniteľný za francúzsku menu. A napokon časť rezerv – v minulosti 100 %, dnes 50 % – afrických centrálnych bánk je na tzv. operačnom účte francúzskeho ministerstva hospodárstva a financií.

Základným stavebným kameňom celého systému je tento účet. Finančné toky z a do afrických krajín, ako napríklad export, import, splátky dlhov, pôžičky, remitencie, investície či tzv. rozvojová pomoc, sa na ňom odrážajú. To znamená, že napríklad export kaka z Pobrežia Slonoviny sa najprv prejaví pripísaním peňazí na operačnom účte Centrálnej banky západoafrických štátov a až následne dôjde k vyplateniu peňazí. Pohyby na účte sú denne monitorované a z povinných rezerv idú úroky africkým centrálnym bankám. V prípade nedostatku prostriedkov na operačnom účte Francúzsko svojou garanciou zaisťuje dostatok hotovosti pre tieto banky. Francúzske ministerstvo zároveň slúži ako zmenárň. Ak chce napríklad africká firma zaplatiť čínskej z komerčnej africkej banky, musí najprv táto banka poslať franky do centrálnej banky, tá si vyberie eurá z operačného účtu, na parížskom výmennom trhu ich zmení za jüany a vykoná platbu. To znamená, že akýkoľvek nákup alebo predaj zahraničnej meny ide cez ministerstvo.

Základným legitimizačným prvkom celého systému je výmena garancie konvertibility za povinné rezervy na operačných účtoch. Autori tvrdia, že táto garancia je falošná, pretože Francúzsko už nie je schopné tlačiť peniaze. To dnes robí Európska centrálna banka. Neobmedzená garancia je nezmysel, keďže v prípade použitia garancie ide o peniaze zo štátneho rozpočtu a ten je daný dopredu. Každoročný francúzsky rozpočet má pritom nulu v kolónke určenej na túto garanciu. S jej aktivovaním sa jednoducho nepočíta. S prečerpaním sa nepočíta aj kvôli solidarite medzi africkými štátmi, z ktorých niektoré exportujú viac a sú schopné kompenzovať dočasný nedostatok exportu iných krajín. Francúzsko má zároveň svojich zástupcov v radoch afrických centrálnych bánk (čo sa má po reforme zmeniť), ktorí môžu požadovať nápravu v prípade prečerpania. Africké centrálné banky majú tiež povinnosť doplniť rezervy z iných svojich zahraničných aktív, ak sa účet blíži k prečerpaniu, a majú tiež povinnosť udržiavať pomer medzi rezervami na jednej strane a peniazmi v obehu a vkladmi v centrálnych bankách na druhej strane. V prípade prekročenia dôjde k značnému obmedzeniu schopnosti požičiavať peniaze.

V praxi má Francúzsko s garanciou problém. V roku 2014 namiesto jej aplikovania po poklese cien ropy primälo Medzinárodný menový fond, aby požičal peniaze africkým vládam. Predtým v 80. rokoch 20. storočia francúzske ministerstvo požičalo africkým centrálnym bankám 32 miliárd frankov CFA, zároveň však došlo k odlivu ziskov v mnohonásobnej hodnote, čomu africké štáty kvôli nastaveniu monetárnej únie neboli schopné zabrániť. Francúzsko sa napokon rozhodlo pre devalváciu, ktorá znamenala, že francúzska garancia viac nebola potrebná.

Devalvácií afrického franku bolo niekoľko. Francúzsko nezriedka konalo unilaterálne, v roku 1994 však išlo o zdanlivo „plne autonómne“ rozhodnutie afrických vládcov pod nátlakom zastavenia pôžičiek a údajného vydierania niektorých afrických vrcholných predstaviteľov. Hoci počiatočným problémom franku bolo jeho nadhodnotenie, ktoré znižovalo konkurencieschopnosť afrických tovarov na svetových trhoch a zaistovalo odbyt francúzskych luxusných výrobkov pre africké elity, samotné devalvácie vytvárali výrazné krátkodobé problémy. V Togu v roku 1994 napríklad spôsobila devalvácia nedostatok jedla. Na druhej strane síce zvýšila ceny vstupov, zároveň ale zaistila konkurencieschopnosť kakaa z Pobrežia Slonoviny. Celkovo však táto devalvácia zrýchlila pokles reálnych príjmov obyvateľstva najmä v mestách kvôli nárastu cien importov. Pre Francúzsko znamenala 50 % devalvácia afrického franku pochopiteľne zdvojnásobenie kúpyschopnosti francúzskeho franku voči africkému.

Nárast ceny eura mal presne opačný účinok podporujúc import a poškodzujúc export. Na prílišnú silu eura si sťažovala aj firma ako Boeing. Menšie africké firmy potom v dôsledku nadhodnotenej meny nemajú v konkurencii šancu. Senegalská ryža zdražela kvôli posunu medzi eurom a dolárom počas prvej dekády 21. storočia o polovicu oproti thajskej. Nadhodnotenie kritizuje aj samotná Západoafrická centrálna banka, ktorá ju ale svojou praktickou politikou udržiava. Rozpor v potrebe devalvácie a problémoch, ktoré spôsobila, navrhoval Samir Amin riešiť individuálne pre každú krajinu. K tomu však zatiaľ nedošlo.

Aké ďalšie vplyvy má fungovanie afrického franku na francúzskych aktérov? Na základnej úrovni ide o tzv. odliv prostredníctvom účtovníctva. V prípade, že africké centrálné banky sú v pluse, má Francúzsko prístup k pôžičke za výhodnejších podmienok než na medzinárodných trhoch. Vzhľadom na nízky úrok pre africké centrálné banky, ktorý po období, keď bol reálne negatívny, bol v roku 2014 stanovený na 0,75 %, dokáže Francúzsko na afrických rezervách zarábať tým, že ich môže požičiavať ďalej za vyšší úrok. Inými slovami, africké štáty platia Francúzsku za držanie ich rezerv. V absolútnych číslach ide o takmer 7 miliárd eur, čo zhruba zodpovedá obchodnej bilancii poľnohospodárskeho a potravinového sektora.

Ďalšou výhodou je, že Francúzsko je významným veriteľom, pretože kurzové riziko je nižšie ako pri iných menách a zároveň sú štáty nútené požičiavať si zo zahraničia, keďže cieľom domácej politiky je v prvom rade udržiavať stabilnú menu. Takéto pôžičky znamenajú nielen príjem v podobe úrokov, ale aj zákazky v prípade, že ide o tzv. viazané pôžičky, teda o pôžičky použité na nákup francúzskych výrobkov, ako sa to často deje. Rolu najväčšieho veriteľa však prebrala v roku 2015 Čína.

Voľný pohyb kapitálu je bezpečnostnou garanciou pre francúzske podniky. Takisto umožňuje jednoduchý odliv ziskov či úrokov z pôžičiek. V prípade Konga počas nultých rokov bola čistá príjmová bilancia –30 % HDP, inými slovami krajina prišla takmer o tretinu svojho hospodárstva každý rok. Následne ročný priemer klesol na –17 %, stále však ide o obrovské číslo v porovnaní s ostatnými krajinami.

Francúzsko má zároveň privilegovaný prístup k mnohým surovinám a poľnohospodárskym produktom. Ak napríklad japonský obchodník chce kúpiť bavlnu z Burkiny Faso, ktorej cena je v dolároch, potrebuje najprv Japonská centrálna banka nakúpiť doláre, ak však chce to isté urobiť francúzsky obchodník, Francúzska centrálna banka pripíše Centrálnej banke západoafrických štátov potrebnú sumu v eurách na ich operačný účet.

Francúzske firmy sú často preferovanými dodávateľmi a africké trhy sú pre tieto firmy kľúčové. Napríklad skupina Bolloré v Afrike robí iba 25 % obratu, ale až 80 % zisku. Podľa staršieho úradníka francúzskeho ministerstva hospodárstva a financií existuje silná loby blízka francúzskym investorom v Afrike, pre ktorých by zrušenie tohto systému znamenalo výrazný pokles príjmov. Čínska a indická hospodárska prítomnosť znamená relatívny pokles francúzskeho podielu na trhu, ale v absolútnych číslach obrat francúzskych firiem rastie. Samotné francúzske ministerstvo hospodárstva a financií v roku 2014 napísalo, že zóna franku je hospodárskou príležitosťou pre Francúzsko a že Francúzsko by malo využiť svoje väzby na túto zónu.

Je skutočne zóna afrického franku taká dôležitá pre Francúzsko? Iba 1 % francúzskeho obchodu sa týka tejto zóny. Autori argumentujú, že francúzske výrobky sa v tejto zóne nakupujú o 20 – 30 % drahšie, než aká je cena na svetových trhoch, a naopak, Francúzi tu nakupujú lacnejšie ako inde vo svete. Samotné percento pritom nemusí byť až také dôležité, ak ide o kľúčové suroviny. Import uránu z Nigeru tvorí iba 0,12 % všetkého francúzskeho dovozu, ale od tohto uránu je do veľkej miery závislý energetický sektor, ktorý sa z troch štvrtín skladá z atómovej energie. Zóna franku teda pre francúzsku ekonomiku rozhodne nie je zanedbateľná.

Ďalšie výhody pre Francúzsko vyplývajú zo širšej politickej situácie nerovnosti, ktorej je africký frank významným, ale nie jediným stavebným kameňom. Dôležitá je aj častá vojenská prítomnosť. Medzi rokmi 1960 – 1991 Paríž vykonal takmer 40 vojenských intervencií v 16 krajinách. Francúzsko má často k dispozícii africké hlasy v OSN. Je tiež schopné niekedy presvedčiť africké vlády, aby uprednostnili francúzske firmy pred čínskymi, ako v prípade už zmieneného nigerského uránu.

Pre africké krajiny rigidný výmenný kurz spôsobuje zameranie sa na boj s infláciou, avšak samotná inflácia môže mať niekedy pozitívny účinok ako vankúš v prípade ekonomických šokov. S africkým frankom musia vlády v takých prípadoch siahnuť po tzv. vnútornej devalvácii, teda znižovaní miezd, verejných výdajov, zvyšovaní daní a v konečnom dôsledku obmedzovaní ekonomickej aktivity.

Ekonomickú aktivitu by naopak podporila tvorba peňazí, avšak centrálné banky musia v prvom rade zaistiť dostatočné množstvo zahraničných rezerv, musia teda obmedzovať pôžičky miestnym vládám. Banky majú obavu, že pôžičky by viedli k nárastu dovozov a poklesu rezerv, takže udržiavajú vysoké úroky. Súkromné banky nasledujú túto politiku a len málo požičiavajú firmám. Pomer dlhu k HDP bol pre západoafrické krajiny (WAEMU) v roku 2016 takmer 23 % a pre CEAMC 16,5 %. Pre Maroko to bolo 115 %, pre Ghanu a Nigériu cez 30 %. Pritom stále platí, že centrálné banky majú na francúzskych účtoch viac než je nutné a tieto peniaze by mohli byť použité na rozširovanie ekonomickej aktivity v Afrike. Ide o tzv. monetárnu represiu. Nízka úroveň pôžičiek spôsobuje nízky hospodársky rast.

Údajným hlavným plusom afrického franku je stabilita a tá má byť atraktívnou pre zahraničné investície. Odhliadnuc od otázky, či samotné investície sú pre spoločnosť pozitívom, platí, že najviac investícií v Afrike ide do fosílného priemyslu, a napríklad Ghana s vlastnou menou dosahuje vyššiu mieru zahraničných investícií ako krajiny s africkým frankom. Aj francúzske investície idú viac do iných krajín.

Pre importérov zas pri silnom kurze môže byť výhodnejšie nakupovať v zahraničí, čo podryva miestnu produkciu. Bohatšie vrstvy majú lacnejšie luxusné statky. Voľný pohyb kapitálu

zas znamená, že elity sú schopné vyvádzať svoje legálne a nelegálne príjmy bez problémov von z krajiny.

Áké sú postoje k africkému franku dnes? Kritizujú ho lídri opozície Pobrežia Slonoviny, Komôr a Kamerunu, ale kriticky sa vyjadrili aj prezidenti Čadu, Senegalu a Burkiny Faso. Vo Francúzsku sú proti franku komunisti, Nová Antikapitalistická strana a aj fašistická Marine Le Pen. Vo francúzskych médiách však dominuje pozitívny obraz stability, ktorú údajne frank Afrike prináša.

Samotné Francúzsko už urobilo prvé koncesie po tom, ako hrozilo, že Rovníková Guinea vystúpi a bude ukladať svoje rezervy v Spojených štátoch. Napokon sa v roku 2007 znížili rezervy na 50 %. Treba však zopakovať, že mnohé africké krajiny majú na účtoch vo Francúzsku viac, ako sú povinné rezervy.

Tiež platí, že každý africký štát môže monetárnu úniu opustiť. Príklady z úvodu vyvolávajú otázku, ako by vládca, ktorý by sa o to pokúsil, skončil. V závere sa autori prikláňajú k vzniku panafrickej meny, ktorá by bola účtovnou jednotkou a ku ktorej by sa vzťahovali meny jednotlivých štátov. Tie by však mali flexibilné kurzy.

Reforma navrhnutá Macronom a už zmieneným prezidentom Pobrežia Slonoviny Ouattarom pre Západoafrickú ekonomickú a monetárnu úniu okrem premenovania meny na ECO, čo „prevzala“ z navrhovanej reformy štátov ECOWASu (Ekonomického spoločenstva západoafrických štátov) ruší operačné účty a francúzske zastúpenie v radách afrických centrálnych bánk. Najdôležitejší prvok afrického franku by však ostal nezmenený – pevný výmenný kurz naviazaný na euro. Takisto by zostala v platnosti málo využívaná francúzska garancia a voľný pohyb kapitálu a africké centrálné banky by aj naďalej zrejme nakupovali cenné papiere vydané francúzskou vládou rovnako ako doteraz bez zmluvnej povinnosti.

Knihá Fanny Pegeaud a Ndongo Samba Syllu *Posledná africká koloniálna mena: Príbeh franku CFA* ponúka ľahko čitateľnú kritiku súčasného menového usporiadania vo frankofónnej Afrike. Kriticky treba povedať, že miestami nie sú všetky detaily zrejme a autori sa nevyrovnávajú so zrejmyými námietkami typu: ak Madagaskar už menu nevyužíva a nepostihol ho žiaden trest, neznamená to, že by sa niečo také mohlo podariť aj iným? Geopolitická komplexnosť by nás mala varovať pred očakávaním dokonalej kauzality, že každý, kto sa negatívne zmieni o africkom franku, bude okamžite zavraždený, v lepšom prípade len prepustený. Takto svetová politika nefunguje. Svojou prehľadnosťou však kniha určite poslúži všetkým, ktorých zaujímajú neokoloniálne vzťahy medzi globálnym Severom a Juhom.